

İSRAİL DEVLETİ'NİN KURULUŞUNDA TÜRKİYE'NİN İSRAİL'İ TANIMA SÜRECİ*

Burak ŞENEL

Özet

Türk Hükümeti tarafından İsrail'i devlet olarak tanıma sürecinde, köklü bir tarihi geçmişe sahip olan Türk-Yahudi ilişkileri, Türk toplumu, Arap devletleri ve Filistin'in geleceği dikkate alınarak, hassas bir politika izlenmiştir. Bununla birlikte ABD, İngiltere, Rusya ve Batılı devletlerin tanıma sürecine yaklaşımları dikkatli bir şekilde analiz edilmiştir. Türkiye'nin İsrail'i tanıma sürecini etkileyen faktörlerin iç ve dış dinamikler açılarından ele alınmasının yanında, ulusal güvenliğin sağlanması faktörünün önceliği ortaya çıkmıştır. Uluslararası ilişkiler literatürlerinde Türkiye'nin İsrail'i tanınması kararı hakkında, ulusal güvenliğin sağlanmasının etkisi sıkça belirtilmiştir. Bu çalışmada günümüze dek inişli çıkışlı bir diplomasiye sahip olduğumuz İsrail devletinin, Türkiye tarafından tanınması kararında, ulusal güvenliğin sağlanması faktöründen başka ne tür faktörlerin etkili olduğunun araştırılması amaçlanmıştır. Türkiye'nin, ticari ve askeri olarak istikrarlı, politik olarak çalkantılı ilişkilerinin bulunduğu İsrail devletinin, tanınması kararında etkili olan diğer faktörlerin araştırılması ile günümüzdeki Türkiye-İsrail ilişkilerinin daha iyi anlaşılabilceği düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler; *İsrail, Tanıma Süreci, Siyonizm, Soğuk Savaş, Türkiye-İsrail İlişkileri*

THE PROCESS OF TURKEY'S RECOGNITION OF ISRAIL DURING THE ESTABLISHMENT OF THE STATE OF ISRAIL

Abstract

In the process of recognition of Israel as state, a precise policy was followed by Turkish government regarding Turkish-Jewish relations having a rooted historical background, Turkish community, Arab states and future of Palestine. In addition to this, approaches of the USA, England, Russia and western countries to the process of recognition were analysed attentively. Along with discussing the factors effecting the process of Turkey's

---

*Bu makale, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında 05.03.2014 tarihinde kabul edilen ve danışmanlığımı **Doç. Dr. Yunus YOLDAŞ**'ın yaptığı, "İsrail Devleti'nin Kuruluşunda Türkiye'nin İsrail'i Tanıma Süreci" konulu yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır. *Akademik ORTA DOĞU*, Cilt 9, Sayı 1, 2014

recognition of Israel in point of internal and external dynamics, the priority of maintaining national security factor became obvious. In the literature of International Relations, it is observed that maintaining national security about the decision of Turkey's recognition of Israel is frequently stated. In this study, it is aimed that other than maintaining national security factor, what sort of factors are effective on decision of recognition of the State of Israel, a state that we have a diplomacy with ups and downs uptill now, by Turkey. It is thought that by researching other factors effecting. Turkey's recognition of the State of Israel having stable commercial and military relations and tumultuous political relations, modern-day Turkey-Israel relations can be understood better.

Keywords: *Israel, Recognition process, Zionism, ColdWar, Turkey-Israel Relations*

Giriş

Türkiye'nin İsrail'i tanınması çok önemli bir politik karardır. Türkiye Hükümeti'nin bu kararı alırken, ülkenin o dönemde maruz kaldığı iç ve dış etkenler çok etkili olmuştur. Ancak tanıma kararının alınmasında Türk Hükümeti yöneticilerinin kendi politik düşünceleri de diğer faktörler kadar etkili olmuştur. Türkiye'nin, İsrail'i tanınmasından itibaren, bugüne kadar olan sürecin büyük bir bölümünde, diplomatik ilişkilerin görünürde kalan kısmının gergin ve soğuk olduğu görülmektedir. Buna rağmen iki ülke arasında istikrarlı bir şekilde yürütülen ekonomik ve askeri ilişkiler kurulmuştur. Bu istikrarlı ilişkilerin oluşmasını sağlayan, gelişmelerin temellerinin atıldığı dönemde, Türkiye'yi, İsrail'in tanınmasına hazırlayan nedenleri araştırmak, günümüzdeki Türkiye-İsrail ilişkilerini biraz daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

Bu kapsamda konunun daha iyi anlaşılması amacıyla, devlet ve devletlerin tanınması kavramları, tarihte Türk-Yahudi ilişkileri, Siyonizm Hareketi ve İsrail Devletinin kuruluşu kısa bir şekilde özetlenmiştir. Çalışmanın amacını oluşturan Türkiye'nin İsrail'i tanıma süreci detaylı bir şekilde betimlenmeye çalışılmıştır.

Devlet Ve Devletlerin Tanınması Kavramları

Devlet Kavramı

Devlet kavramı, bu konu hakkında çalışma yapan bilim insanlarının, tanımlamak için en çok çaba harcadığı kavramlardan biridir. Günümüzde de devletler konusunda çok sayıda tanımlama yapılmış, hala da yapılmaya devam edilmektedir.⁵¹⁶ Genel olarak geçerliliğini sağlamış bir tanım yapılacak olursa bu tanım, Alman Filozofu Georg Jellinek'in (1919-2010) tanımı olacaktır. Basit, eksik bulunan, eleştirilen bir tanım olmasına rağmen devlet tanımını kısa ve öz bir şekilde yaptığı için halen geçerliliğini korumaktadır. Jellinek'e göre

---

⁵¹⁶MunciKapani, "Politika Bilimine Giriş", Bilgi Yay., İstanbul 1996, s. 34.

devlet; *insan, toprak* ve *egemenlik* unsurlarının oluşturduğu bir varlıktır.⁵¹⁷Devletlerin Hak ve Yükümlülüklerine İlişkin Montevideo Konvansiyonu'na göre bir toplumsal kuruluşun devlet özelliğini kazanabilmesi için dört öğeye sahip olması gerekmektedir. Bunlar; insan topluluğu, ülke, siyasal otorite ve egemenliktir.⁵¹⁸

Devletlerin Tanınması

Tanınma kavram olarak; yeni kurulmuş olan devletin, uluslararası ilişkilerde yeterli kabiliyete sahip olduğu ve uluslararası camianın diğer üyeleri tarafından bu camiaya bir üye olarak kabul edildiği anlamına gelir.⁵¹⁹Devletlerarasındaki genel görüş, tanınmanın açıklayıcı bir politik karar oluşudur. Yeni kurulan bir devletin çok sayıda ülke tarafından tanınması onun, uluslararası hukuk açısından bir devlet olarak kuruluşunun tamamlandığının önemli bir ifadesidir.⁵²⁰ Devletler uygulamada yeni kurulan devleti tanımada iki farklı yöntem uygulamaktadırlar. Bunlar; fiili (de facto) ve hukuki (de jure) tanınmalardır. Bu yöntemler uygulanırken açık (sarih) ve örtülü (zımni) bir şekilde yapılabilmektedir. Devletlerin tanınmasının yanında hükümetlerin tanınması da önem kazanmıştır. Yeni kurulmuş olan hükümet, anayasaya uygun bir şekilde seçimle işbaşına gelmiş ise, diğer devletler iktidara gelen bu hükümeti kendi ideoloji ve çıkarlarına aykırı olsalar bile, kabul etmek durumundadırlar.⁵²¹Hükümetlerin tanınması konusunda, devletleri bağlayıcı hukuk kuralları bulunmamaktadır. Tanınmanın gerçekleştirilmesi aşamasında kullanılması düşünülen bazı kıstaslar geliştirilmiştir. Bu kıstaslar; meşruluk ölçütü, uluslararası yükümlülüklerini yerine getirebilme ölçütü, etkin otorite ölçütü ve otomatik tanımadır. Ancak devletler bu kuralları uygulamak zorunda değildir.

Çalışmanın genelinde devletlerin kurmuş oldukları ilişkiler yer aldığı için, devletin tanımı, devletlerin ve hükümetlerin tanınması konusu büyük öneme sahiptir. Bu konu İsrail'in devlet olma sürecinde geçirmiş olduğu aşamaları anlamak açısından çok önemlidir. Bu bölümde yapılan tanımlara bakılarak, İsrail'in devlet olma sürecinde sahip olması gereken unsurları taşıyıp taşımadığının analizi yapılabilmektedir. Devletlerin tanınması konusu, İsrail kuruluşunun ardından süper güçlerin, bölge ülkelerinin ve diğer ülkelerin İsrail ile olan ilişkilerinin, uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde mi yoksa çıkar ilişkileri dâhilinde mi kurulduğunun anlaşılmasına ışık tutacaktır. Bu bölüm, çalışmanın adında yer alan Türkiye'nin İsrail'i tanınması kararının hangi koşullar, kurallar ve ölçütler içerisinde verildiğinin anlaşılması için

⁵¹⁷Kemal Gözler, "Devletin Genel Teorisi", Ekin Kitabevi Yay., Bursa 2007, s. 8.

⁵¹⁸Hüseyin Pazarcı, "Uluslararası Hukuk Dersleri", 9.Basım, Turhan Kitabevi, Ankara 2013, s. 5.

⁵¹⁹Ömer İlhan Akipek, "Devletler Hukuku", Cilt II, İstiklal Matbaası, Ankara 1964, s. 95.

⁵²⁰Kemal Gözler, "Devletin Genel...", s.16.

⁵²¹SehaMeray, "Devletler Hukukuna Giriş", Ajans-Türk Matbaası, Ankara 1959, s. 216.

tamamlayıcı bir rol üstlenmektedir. Yukarıda belirtilen durumların analizi sonuç kısmında detaylı bir şekilde yapılmıştır.

Tarihte Türk-Yahudi İlişkileri

Osmanlı İmparatorluğu Öncesi ve Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Türk – Yahudi İlişkileri

Türkler ile Yahudilerin ilk buluşmaları Mezopotamya’da Irak Türkleri ile olmuştur.⁵²² Yahudiler daha sonraları Anadolu’da Selçuklular ve beylikler döneminde Türk topraklarında huzurlu bir yaşam sürmüşlerdir. Osmanlı İmparatorluğunun kuruluş yıllarında Avrupa’dan Yahudi göçleri yaşanmıştır. Ancak Yahudilerin kitleler halinde Osmanlıya göçleri 1492 yılında İspanyadan kovulmaları zamanında yaşanmıştır. Osmanlı imparatorluğunun yıkılma dönemine girmesine kadar olan süreçte Yahudiler, Osmanlı İmparatorluğunda önemli görevlerde ve mevkilerde bulunmuşlardır.⁵²³ XIX yy.’ın son çeyreğinde ortaya çıkan Siyonizm Hareketi nedeniyle II. Abdülhamit’in, Yahudilere davranışı farklılık göstermektedir. Osmanlı İmparatorluğu bünyesindeki diğer milletlerin, milliyetçilik akımının oluşturduğu etkiyle devletten ayrılma mücadelesi başlatmış olmalarına rağmen, Osmanlı İmparatorluğu bünyesindeki Yahudiler, devlete bağlı kalmışlar ve Siyonizm Hareketi’ni desteklememişlerdir. Bu nedenle II. Abdülhamit ülkesi dâhilindeki Yahudilere karşı olumlu yaklaşmıştır.⁵²⁴

Siyonizm Hareketi’nin başlamasıyla birlikte Osmanlı İmparatorluğu’nda, bu ideolojiye ve eylemlerine karşı bir tutum oluşmuştur. II. Abdülhamit, I. Dünya Savaşı’nın belirmesiyle birlikte stratejik bir karar vermek zorunda kalmıştır. Siyonist liderlerin taleplerini kabul ederek, ülkeyi yaşamış olduğu maddi sıkıntılardan kurtarabilirdi. Fakat bu durumda Arap halklarını karşısına almış olacak ve yaşanacak savaşta en büyük tehlike olarak gördüğü İngiltere karşısında Arap halkının desteğinden mahrum kalacaktı. II. Abdülhamit, ülkenin bekası için Siyonist liderlerin tekliflerini reddetmiştir. Bu nedenle Siyonist liderler, II. Abdülhamit karşıtı olan İttihat ve Terakki Partisi’nin Selanik’te örgütlenmesine yardımcı olmuşlardır. Ayrıca Siyonistler kurmuş oldukları katır alayları ile Türklere karşı Çanakkale’de savaşmışlar ve İngilizler

---

⁵²²AvramGalanti, “Türkler ve Yahudiler”, 3. Basım, Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş., İstanbul 1995, s. 14.

⁵²³Joseph R. Hacker, “Ottoman Policy Toward the Jews and Jewish Attitudes Toward the Ottomans During the Fifteenth Century”, “Christians and Jews in the Ottoman Empire”, ed. Benjamin Brauded; Bernard Lewis, Cilt: I, Holmes&MeierPublishers, Newyork 1982, içinde s. 117.

⁵²⁴Gülnehal Bozkurt, “Osmanlı Yahudi İlişkilerine Genel Bir Bakış”, Belleten, Cilt: LVII, Sayı: 219, Ankara, 1993, s. 543.

nezdinde daha fazla itibar elde etmişlerdir.⁵²⁵ II. Abdülhamit'in I. Dünya Savaşı'nda Arap halkının desteğini sağlamak için uyguladığı bu politika başarısız olmuş, hatta Arap Halkları İngilizler ile anlaşarak Osmanlı İmparatorluğu'na karşı savaşmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Döneminde Türk-Yahudi İlişkileri

Yeni kurulmuş Türkiye'nin rejimi Yahudiler tarafından olumlu karşılanmış ancak ilerleyen yıllar Yahudi halkın umutlarını karşılayacak kadar güzel olmamıştır. Bunun en önemli nedenlerinden biri; Türk siyasi elitlerinin, geçmişte Osmanlı İmparatorluğu'nun yaşadığı sıkıntılı süreçleri, yeni kurulan Türkiye'nin yaşamaması için, bu durumlara yönelik olarak tedbirler almalarıdır.⁵²⁶ Türkiye, Lozan Antlaşması'ndaki azınlık hakları maddelerinden hoşnut olmamış ve azınlıkların örgütlenmesine sıcak bakmamıştır.⁵²⁷ Ayrıntılarına girmeden Yahudileri en çok etkileyen olaylar sayılacak olursa; Basında çıkan antisemittik yazılar, 1934 Trakya Olayları, gayrimüslim erkeklerin zorunlu olarak çalıştırılması, Vatandaş Türkçe Konuş kampanyası ve Varlık Vergisi sayılabilir. Türk Hükümeti ve halkında azınlıklara karşı nefret duyguları oluşmamıştır. Bu yaptırımların nedeni; ülke bütünlüğünü korumasını sağlamaktır. Ayrıca Almanya'nın, Türkiye'ye yaptığı baskı, Türkiye'de güçlenen ve etkili olan milliyetçi akım göz ardı edilmemelidir.

Türkiye Cumhuriyeti'nde bütün azınlıkların, ülke içerisindeki konumları istedikleri kadar iyi olmamıştır. Türkiye, milliyetçilik akımının verdiği enerjiyle azınlıklara karşı olumsuz bir düşünceye sahip olmuştur. Ancak Türk Hükümetleri, özellikle Yahudilere karşı yapılan eylemlerde, olaylar şiddet boyutuna ulaşmadan eylemleri sonlandırmışlardır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu kadrosunda, Yahudilerle iyi ilişkilere sahip olan İttihatçıların bulunması, Türk Hükümetlerinin, İsrail'in kuruluşuna karşı çıkmasını engelleyici etki yaratmıştır. Türk Hükümeti 1945-1947 yılları arasında İsrail'in kurulması karşısında bir politikaya sahip olmuştur. Ancak bu politika Yahudilere olan düşmanlık nedeniyle olmamıştır. Bu politikanın oluşmasının nedenleri Türkiye'nin İsrail'i tanıma süreci kapsamında detaylı olarak incelenmiştir.

Siyonizm Hareketinin Tarihsel Gelişimi

Siyonizm Hareketi, XIX yy.'ın son çeyreğinde ortaya çıkan bir ideolojidir. Siyonizm, köken olarak "sion" sözcüğünden gelir, bu kelime

---

⁵²⁵Ahmet Mete Tuncoku, "İsrail'in Kuruluşuna Varan Gelişmeler İçinde Çanakkale Savaşlarının Önemi", *Bellefen*, Cilt: LV, Sayı: 212, 1991, s. 106.

⁵²⁶Elçin Aktoprak, "Bir 'Kurucu Öteki' Olarak: Türkiye'de Gayrimüslimler", AÜSBF İnsan Hakları Çalışma Metinleri; XVI, Ankara 2010, s. 15-18.

⁵²⁷MosheSevillaSharon, "Türkiye Yahudileri", İletişim Yay., İstanbul 1992, s. 102.

Yahudilerin ilk tapınağının yıkılmasından sonra Kudüs'ü ifade etmektedir. Siyonizm Hareketi'nin amacı, dağılan Yahudi halkını bir araya toplamak ve aynı çatı altında yaşamalarını sağlamak için bir devlet kurmaktır.⁵²⁸ Siyonizm Hareketine Theodor Herzl öncülük etmiş ve 1897 yılında I. Siyonist Kongresini toplamıştır. Herzl, Filistin'de Yahudi devletinin kurulması için II. Abdülhamit ile iki kez görüşmüş ancak bir sonuç elde edememiştir.⁵²⁹ Herzl'den sonra Siyonizm Hareketi'nin başına Chaim Weizmann geçmiş ve onun başkanlığında örgüt İngiliz kabine üyelerinin desteğini sağlamıştır. Siyonist liderler yaptıkları bu çalışmalarının sonuçlarını kısa bir süre sonra 2 Kasım 1917 tarihinde Balfour Deklarasyonu ile almışlardır.⁵³⁰

Balfour Deklarasyonunda açık açık olmasa da diplomatik bir dille Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulacağı belirtilmiştir. 1920 yılında yapılan San Remo Konferansında Filistin, İngiltere'nin manda yönetimine verilmiştir. İngiltere 24 Temmuz 1922 tarihinde resmi olarak manda yönetimini tesis etmiştir.⁵³¹ İngiltere'nin manda yönetiminde Yahudiler her geçen gün daha fazla göç etmiş ve daha fazla toprak satın almıştır. 1922 yılında Filistin nüfusunun %11 Yahudi iken, bu rakam 1946 da %31'e ulaşmıştır.⁵³² II. Dünya Savaşı'nın belirtileri görülünce İngiltere Yahudi yanlısı tutumundan geri adım atmış ve Arap devletlerinin desteğini kazanmak istemiştir. Oluşan bu yeni duruma Siyonist Örgütü reaksiyon göstererek propaganda merkezini İngiltere ve Avrupa'dan ABD'ne taşımıştır. ABD'de başkan, senato ve meclis üyeleri üzerinde elde ettikleri nüfuz ile İngiltere'ye, Filistin'e Yahudi göçlerinin serbest bırakılması yönünde baskı yapılmıştır.⁵³³

Siyonizm'in liderleri ilk olarak İngiltere'de etkinlik sağlamışlar, İngiltere Hükümeti üzerinde nüfuz elde ettikten sonra, Filistin'e Yahudi göçünü hızlandırmışlardır. Bu süreçte Türkiye, dış politikasında denge unsuru olarak gördüğü İngiltere'nin Filistin politikasını desteklememiş ancak aleyhine bir politika da uygulamamıştır. Türkiye içerisinde yer almak için büyük çaba harcadığı Batı kampının liderleri olan ABD ve İngiltere'nin Filistin politikalarından oldukça etkilenmiştir. Siyonizm Hareketi'nin ABD'deki etkin lobi faaliyetleri nedeniyle Türkiye, mali, siyasi ve askeri yardım aldığı ABD'nin Filistin politikasına benzer politikalar uygulamıştır. Siyonizm Hareketi, etkili propagandaları ve yönetim şekliyle Türkiye'nin, İsrail'i tanıması konusunda çok büyük etkiye sahip olmuştur.

⁵²⁸İlan Greilsammer, "Siyonizm", (çev. Işık Ergüden), Dost Kitabevi, Ankara 2007, s. 7.

⁵²⁹Ertuğrul Bayramoğlu, "Yahudilik ve Siyonizm Tarihi", Pınar Yay., İstanbul 2006, s. 59.

⁵³⁰Yaşar Kutluay, "Siyonizm ve Türkiye", Bilge Karınca Yay., İstanbul 2010, s. 319.

⁵³¹Fahir Armaoğlu, "Filistin Meselesi ve Arap İsrail Savaşları (1948-1988)", 2. Basım, İş Bankası Kültür Yay., Ankara 1991, s. 36.

⁵³²Ali Balcı, "İsrail Sorunu: Ortadoğu'nun Gordion Düğümü", Dünya Çatışmaları, Burhanettin Duran; Kemal İnat, Cilt I, 3. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2010, s. 104.

⁵³³Ertuğrul Bayramoğlu, "Yahudilik ve Siyonizm Tarihi", Pınar Yay., İstanbul 2006, s. 108.

İsrail Devletinin Kuruluşuna Varan Gelişmeler

İngiltere 17 Mayıs 1939 tarihinde Mac Donald Beyaz Bildirisini yayınlamak Filistin meselesinde daha tarafsız bir tutum sergilemeye başlamıştır. Bu bildiri karşısında Siyonist örgüt 11 Mayıs 1942 tarihinde Biltmore Bildirisini yayınlamak karşılık vermiştir. Bu tarihten sonra Filistin’de İngiliz güçlerine ve Filistinli Araplara karşı Siyonist örgütleri aracılığıyla tedhiş hareketleri yapılmıştır.⁵³⁴ İngiltere, Filistin’de daha fazla zarar görmemek amacıyla Filistin meselesini BM’e taşımıştır. BM Genel Kurulu konuyu gündemine almış ve iki haftalık müzakerenin ardından 15 Mayıs 1947’de BM Filistin Özel Komitesinin (UNSCOP) kurulmasına karar vermiştir. Komite, on bir devletin üyelerinden oluşmuş ve raporlarını Eylül ayına kadar tamamlamıştır.⁵³⁵

Komite görüşmelerini tamamladıktan sonra raporunu hazırlamış ve raporu BM’ye sunmuştur. Raporda çoğunluk planı ve azınlık planı şeklinde iki öneri bulunmaktaydı. Çoğunluk planına göre Filistin, Arap devleti, Yahudi devleti ve Kudüs bölgesi olarak üç parçaya ayrılacaktı.⁵³⁶ Azınlık planına göre Filistin, iki ülke arasında paylaşılacak, Kudüs başkent olacak şekilde federal bir devlet kurulacaktı. Yahudiler çoğunluk planı desteklemiş, Arap devletleri ise azınlık planı tarafında yer almıştır. Çoğunluk planı sayesinde Yahudiler, bağımsız bir devlet olarak kurulup daha sonra genişleyebilirdi. Azınlık planı ile Araplar, Filistin’in toprak bütünlüğünün bozulmasını engellemek için bütün Filistin üzerinde hâkimiyet kurabilecekti.⁵³⁷

29 Kasım 1947 günü BM genel kurulunda yapılan oylamada çoğunluk planı, otuz üç lehte, on üç ret ve on çekimser oy ile 181 (II) A kararı olarak kabul edilmiştir. Kararın ardından İngiltere bir açıklama yaparak, kuvvetlerinin tamamını 15 Mayıs 1948’e kadar çekeceğini bildirmiştir. Bu oylamada ABD ve SSCB çoğunluk planı lehinde oy kullanmış, Türkiye ise Arap Devletleri ile birlikte azınlık planını desteklemiştir.⁵³⁸

Arap-İsrail Savaşı

İngiltere yaptığı açıklamanın gereği olarak, 1948 Nisanında kuvvetlerini çekmeye başlamıştır. 15 Mayıs 1948 tarihinde İngiltere tüm kuvvetlerini çekmiş olacaktı. İngiltere’nin çekilmesinden bir gün önce 14 Mayıs 1948

⁵³⁴IlanPappe, “Modern Filistin Tarihi: Tek Ülke İki Halk”, (Çev. Nuri Plümer), 1. Basım, Phoenix Yay., Ankara 2007, s. 121.

⁵³⁵Mehmet Şükrü Güzel, “İsrail Devletinin Kuruluşuna Giden Yolda Filistin 1914-1947”, USGAM Raporu No:6, Ortadoğu Çalışmaları No; 1, Kasım 2012, s. 22-23.

⁵³⁶Ekrem Memiş, “İsrail Nereye Koşuyor”, Ekin Kitabevi, Ankara 2006, s. 128.

⁵³⁷Fahir Armaoğlu, “20. Yüzyıl Siyasi Tarihi”, 2. Basım, İş Bankası Kültür Yay., Ankara 1984, s. 484.

⁵³⁸Türel Yılmaz, “Türkiye-İsrail Yakınlaşması”, İmaj Yay., Ankara 2001, s. 4.

tarihinde, David Ben Gurion başkanlığında toplanan Yahudi Ulusal Konseyi, İsrail devletinin kurulduğunu ilan etmiştir.⁵³⁹

David Ben Gurion, İsrail'in kurulduğunu ilan ettiği konuşmasında Yahudi Ulusal Konseyine şu şekilde hitab etmiştir:⁵⁴⁰

“Eretz İsrail yani İsrail ülkesi, Yahudi Milletinin doğduğu yerdir ve Yahudi milleti ilk defa burada millet olmuştur”... Biz, İsrail ülkesindeki Yahudi toplumun ve Siyonist hareketin temsilcisi olan halk konseyinin üyeleri olarak, tabii ve tarihi hakkımızı kullanarak Eretzİsrail’de, bundan sonra İsrail devleti diye tanınacak olan Yahudi devletinin kurulduğunu ilan ediyoruz”

ABD Başkanı Truman, Siyonizm’e destek verdiği için İsrail’in kuruluşunun ilan edileceği kendisine önceden haber verilmiştir. Başkan Truman, Dış İşleri Bakanlığı personelinin, İsrail’in tanınması aleyhinde fikirlere sahip olduğunu bilmesinden dolayı, kurulmasından on bir dakika sonra, sekreteri aracılığıyla İsrail devletinin de facto olarak tanındığını açıklamıştır.⁵⁴¹

David Ben Gurion’un, İsrail devletinin kurulduğunu ilan etmesinin üzerinden birkaç saat geçtikten sonra, Arap birlikleri Filistin’e doğru harekete geçmiştir. Mısır, Ürdün, Suriye, Irak ve Lübnan kuvvetleri üç yönden Filistin’e girmiştir.⁵⁴² Ürdün hariç diğer devletlerin gönderdikleri askerlerin sayısının toplamı elli bindi ve kayda değer bir başarı elde edememişlerdir. İsraililer, Ürdün’ün Arap Lejyonu askerlerinden çekiniyorlardı ve bunların sayısı seksen bin kadardı.⁵⁴³

İsrail ordusunun toplamı yetmiş beş bin civarındaydı ve bunların nerdeyse yarısı II. Dünya Savaşı’nda yer almış, tecrübeli askerlerden oluşuyordu. İrgun örgütü de orduya katılmıştır. Savaş başladıktan hemen sonra ABD ve İngiltere savaşın büyümemesi için Filistin kıyılarına ambargo uygularken, Rusya kurduğu hava köprüsü ile İsrail’e silah göndermeye devam etmiştir. Bu nedenle ABD ve İngiltere’nin uyguladığı ambargo sadece Arap devletlerine yönelik olmuştur.⁵⁴⁴

BM’in Uzlaştırma Çalışmaları

BM’in ateşkes çağrısı 11 Haziran 1948’de ateşkes yürürlüğe girmiştir. Arabuluculuk yapması için BM tarafından İsveçli Kont Bernadotte

⁵³⁹Michael Ottolenghi, “Harry Truman’s Recognition Of Israel”, The Historical Journal, Part: 47/4, 2004, p. 983.

⁵⁴⁰Fahir Armaoğlu, “Filistin Meselesi...”, s. 93.

⁵⁴¹Michael T. Benson, “Harry S. Truman and the Founding of Israel, Praeger”, Westport CT 1997, s. 142.

⁵⁴²Oral Sander, “Siyasi Tarih (1918-1994)”, 19. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara 2010, s. 300.

⁵⁴³Süleyman Özmen, “İsrail ve Etnik Dini Çatışmalar”, IQ Kültür Sanat Yay., İstanbul 2006, s. 207.

⁵⁴⁴Fahir Armaoğlu, “Filistin Meselesi...”, s. 94.

görevlendirilmiştir. Bernadotte, yaptığı araştırmalarda İsrail'in olması gerektiğinden fazla toprak elde ettiğini tespit etmiştir. Bernadotte'nin varlığından rahatsız olan Siyonist Örgütü, bir gün arabasıyla gezen Bernadotte'yi, Stern grubuna ait olan bir barikatta durdurarak öldürmüştür.⁵⁴⁵

Bernadotte'nin öldürülmesinin ardından BM yeni girişimlerde bulunmuştur. BM genel kurulunun 11 Aralık 1948 tarihli ve 194 (III) sayılı kararı ile Birleşmiş Milletler Filistin Uzlaştırma Komisyonu (BMFUK) kurulmuştur. Bu komisyona ABD, Fransa ve Türkiye üye olarak seçilmiştir. Komisyona Türkiye özellikle üye olarak seçilmiştir, çünkü komisyonda halkının % 99'u Müslüman olan bir devletin bulunması sayesinde, Arap devletlerinin oluşturacakları tepkilerin şiddetinin azaltılması amaçlanmıştır. Arap devletleri yine de böyle bir komisyonun kurulmasını istememiştir.⁵⁴⁶

Türkiye, Batı'nın desteğini sağlayamadığı 1945-1947 arası dönemde İsrail devletinin kurulmasına karşı çıkmıştır. Buna neden olarak şunlar söylenebilir; İlk olarak Filistin'de Yahudilerin yaşadıkları yerlerde SSCB'ndeki Kolhoz Sistemine benzer yapılar bulunmaktaydı. Bu nedenle Türkiye yeni kurulacak devletin SSCB yanlısı bir devlet olmasından çekinmiştir. Bir diğer neden ise, İsrail'in kurulmasından sonra muhtemel yaşanacak Arap-İsrail Savaşı'nda, ABD ve SSCB'nin desteklediği İsrail'in savaşın galibi olabileceğinin düşünülmesidir. Arap devletlerinin savaşta mağlup olmasının ardından oluşabilecek otorite boşluğunun SSCB tarafından doldurulmasıyla, Türkiye hem kuzeyden hem de güneyden SSCB baskısıyla karşılaşabilirdi. Türkiye'nin Batı'nın desteğini sağlamasından sonra İsrail devleti karşıtı politikaları değiştirmiştir. Bu politika değişikliğinde Siyonizm Hareketine destek veren ABD Başkanı Harry Truman tarafından hayata geçirilen, Truman Doktrininin etkisi çok büyük olmuştur.

Türkiye'nin İsrail Devletini Tanıma Süreci

Türkiye, İsrail'in kurulmasından sonra karmaşık bir süreç yaşamıştır. ABD'nin desteklediği ve yukarıda da değinildiği üzere geçmişte dostça bağlarımız olan Yahudilerin, kurmuş olduğu İsrail devletinin Türkiye tarafından tanınması, Batı bloğu devletlerine olan ekonomik, siyasi ve askeri bağlılığımız nedeniyle, Türkiye'nin yapması gereken politik bir davranış olmuştur. Fakat Ortadoğu'nun merkezinde Arap devletlerinin arasında kurulmuş bu devlet, hiçbir şekilde Arap devletleri tarafından tanınmamıştır.⁵⁴⁷

⁵⁴⁵Ali Öner, "Dünden Bugüne Filistin", Ekin Yay., İstanbul 2006, s. 65.

⁵⁴⁶FRUS, "TheNear East, South AsiaandAfrica", Memorandum, Department of State Washington, Vol.: V, P.: II, 1948, p. 1661-1663, <http://digicoll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=browse&scope=FRUS.FRUS1>, 23.10.2013.

⁵⁴⁷Gencer Özcan, "Türkiye-İsrail İlişkilerinde Dönüşüm: Güvenliğin Ötesi", Dış Politika Analiz Serisi:1, TESEV, İstanbul 2005, s. 13-14.

Arap devletleri tarafından Türkiye'ye tanımama hususunda telkinler de bulunulmuştur. Türkiye, sınırlarını çevreleyen bu devletlerin isteklerini göz ardı edemezdi, çünkü Arap devletleri ile ortak bir geçmişe sahipti. Ayrıca bu devletlerin ekonomik açıdan Türkiye için büyük bir değeri bulunmaktaydı. Bu nedenle Türkiye, İsrail'i çok sayıda Batılı ülkenin tanıdığı olmasına rağmen bir müddet tanımamıştır. İsrail'in devlet olarak tanınması için gerekli fiili ve yasal işlemlerin tamamlanmasına rağmen, tanımada yaşanan bu gecikmeyi Yavuz Abadan Ulus Gazetesi'ndeki yazısında şöyle ifade etmiştir,⁵⁴⁸ “*Arap âlemine karşı beslemekte devam ettiğimiz sevgi ve saygı duygularının en şaşmaz delili*”. Ancak Türkiye, İsrail'in kurulmasından on bir ay sonra bu ülkeyi “fiilen” (de facto) tanıdığını bir cümleden oluşan bir haber ile Türk kamuoyuna duyurmuştur,⁵⁴⁹ “*Hükümetimiz İsrail'i resmen tanımaya karar verdi*”. Bu süre zarfında Türkiye'nin, İsrail'i tanımamasını sağlayan çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bunla rulusal-uluslararası faktörler ve küresel-bölgesel güçlerin etkileridir.

Türkiye'nin İsrail Devletini Tanıma Sürecini Etkileyen Ulusal Faktörler

Türk Siyasi ve Askeri Elitinin İsrail Devletine Bakış Açısı

Türkiye, İsrail'in kuruluşundan sonra Arap-İsrail Savaşı'nın sonucunu bekleyip tarafsız kalmayı tercih etmiştir. BM'in genel kurulunda yapılan oylamada, Birleşmiş Milletler Filistin Uzlaştırma Komisyonunun kurulmasına Arapların aleyhte Türkiye'nin lehte oy kullanması ile birlikte, Türkiye ile Arap devletleri arasında fikir ayrılığı başlamıştır. Türkiye BMFUK'u üyeliğine seçilmiş, diğer üyeler olan ABD ve Fransa ile Filistin Sorununda aynı politik düşünceleri sahip olmuştur.⁵⁵⁰ Bu siyasi kararın altında SSCB'nden algılanan tehdide karşılık, Batı'nın güvenlik sisteminden istifade etmenin yattığı görülmektedir. Türkiye'nin, dış politikasında barışı ve güvenliği ön planda tutan bir ülke olarak, SSCB tehlikesi karşısında Batı devletlerinin politikalarını benimsemesi ve Filistin Sorununda tarafsız bir tutum takınması, rasyonel bir davranış olarak görünmektedir.⁵⁵¹

Türkiye'nin, Filistin Sorununda tarafsız bir tutum gösterdiğine ve sorunun barışçıl yollarla çözülmesi için çalışıldığına dair Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak'ın, Cumhuriyet gazetesinde beyanatları yer almıştır.⁵⁵² Ancak Araplar ve Yahudiler arasındaki anlaşma zemininin bulunması çok zor

⁵⁴⁸Yavuz Abadan, “İsrail'in Tanınması”, Ulus, 30 Mart 1949.

⁵⁴⁹Cumhuriyet, 29 Mart 1949, s. 1.

⁵⁵⁰Recep Öztürk, “Batı Faktörünün Etkisinde Türkiye İsrail İlişkilerinin Politikası”, 1. Basım, Odak Yay., Ankara 2004, s. 84.

⁵⁵¹Erhan Yazar, “Filistin Sorunu Temelinde Türk Dış Politikası ve İsrail Devletini Tanıma Süreci”, 1. Basım, Siyasal Kitabevi, Ankara 2006, s. 221.

⁵⁵²Cumhuriyet, 21.12.1948, s. 4.

görünüyordu. İsrail'i o güne kadar çok sayıda Batılı devlet tanımıştır. Türkiye'den, İsrail'in tanınmasına yönelik ilk resmi açıklama o günlerde Dış İşleri Bakanı Necmeddin Sadak tarafından yapılmıştır. Necmettin Sadak 8 Şubat 1949'da Anadolu Ajansına verdiği bir demeçte şöyle demiştir;⁵⁵³“İsrail devleti bir vakiadır. Otuzdan fazla devlet tanımıştır. Arap temsilcileri de İsrail temsilcileriyle konuşmaktadırlar. Türkiye'ye gelince, Uzlaştırma Komisyonunda vazifemizi daha iyi görebilmek için bugünkü durumumuzu değiştirmemeği daha faydalı buluyoruz”.

Necmettin Sadak'ın bu görüşlerinin ardından İsrail'in tanınması hususunda BMFUK'ndaki temsilcimiz Hüseyin Cahit Yalçın, 5 Mart 1949 tarihinde verdiği bir demeçte şunları ifade etmiştir;⁵⁵⁴“Türkiye'nin İsrail'i tanınması hususu, hükümetimizin bileceği bir iştir. Fakat bu, ilerde mutlaka tahakkuk edecektir. Zira bütün dünya devletleri, İsrail'i tanımaya başlamışlardır.” Türkiye'nin, BMFUK'daki temsilcisinin bu şekilde bir görüşe sahip olması, Türkiye'nin İsrail'in tanınması konusundaki tavrını netleştirmiştir.

Truman Doktrini ve Marshall Planı çerçevesinde ABD'den mali ve askeri yardım alan Türkiye Hükümeti ve Genelkurmayı, ABD Başkanı, Temsilciler Meclisi ve Senatosu üzerinde büyük bir etkiye sahip olan Yahudi lobisini göz ardı edemezdi. Arap devletlerinin yanında olmak pahasına aldığı yardımları ve Batının güvenlik sistemi içinde olmayı reddetmek o dönemin koşullarına göre realist bir politika olarak görünmemektedir. Bu nedenle Türkiye'nin BMFUK'daki görevini tamamlanmasının ardından, İsrail'i tanınması rasyonel bir politika yaklaşımıdır.

Türkiye, Soğuk Savaş'ın başlarında yaşadığı SSCB tehdidinden kurtulmak amacıyla NATO'ya üye olmak istemiştir. İsrail'in tanınmasındaki zamanlama Türk kamuoyuna ve Batılı devletlere verdiği mesajlar açısından ilgi çekici olmuştur. Türkiye, NATO'nun, Washington'da yapılacak kuruluş toplantısından önce İsrail'i tanıyarak, Filistin Sorununda Batılı devletler ile aynı politik görüşe sahip olduğunu göstermek istemiştir. Türk kamuoyuna ise, SSCB baskısından kurtulmak için Batılı devletlerin kurduğu organizasyona girmek amacıyla, o devletler ile benzer politikalar uygulamak zorunda olduğunun mesajını vermeye çalışmıştır. Ancak İsrail'in tanınması kararı dahi, Türkiye'nin, NATO'nun kuruluş toplantısına çağırılmasını sağlayamamıştır.⁵⁵⁵ Bu karardan sonra ABD ve İngiltere yetkililerinin Türkiye'ye verdiği

---

⁵⁵³Aydın Tarihi, Mart 1949, <http://www.byegm.gov.tr/ayin-tarihi.aspx> (13.01.2013)

⁵⁵⁴Cumhuriyet, 05.03.1949, s. 3.

⁵⁵⁵Sedef Bulut, “Sovyet Tehdidine Karşı Güvenlik Arayışları; 1. ve 2. Menderes Hükümetlerinin (1950-1954) NATO üyeliği ve Balkan Politikası”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu D., Sayı: 41, 2008, s. 45.

teminatlar, Türk politikacıları için yeterli olmamış, siyasiler basına verdikleri demeçlerinde bu durumu sıkça belirtmişlerdir.⁵⁵⁶

Türkiye'nin İsrail'i Tanımasına Türk Kamuoyunun Yaklaşımı

Türkiye, İsrail devletinin kurulması sürecinde dört yıl (1946-1949) gibi kısa bir sürede birbiriyle çelişen iki farklı politika izlemiştir. İlk başlarda Arap devletlerinin Filistin politikasını destekleyen Türkiye, SSCB tehdidinin algılanması sonucunda Batı ittifakı içerisinde yer alabilmek amacıyla İsrail devletine karşı tarafsız, hatta yakın bir politika izlemiştir. Türk kamuoyunun büyük bir kısmı, SSCB tehdidi karşısında Batı ile olan ittifakı ve NATO'ya üye olma sürecini bir zorunluluk olarak görmüştür. Sosyalistlerin başını çektiği bir diğer grup ise, bu ittifakı ABD çıkarları için oluşturulmuş ve Türkiye'nin çıkarlarını göz ardı eden bir bağımlılık projesi olarak isimlendirmişlerdir.⁵⁵⁷

Türkiye ile Arap devletlerinin yolları, Türkiye'nin, BMFUK üyeliği ve Batı'nın desteğini alması ile ayrılmıştır. Bu olaylardan sonra Türk basınında, İsrail aleyhine yapılan yorumlar azalmıştır. Zaten günlük olarak yayın yapan gazetelerin yayıncıları ve önemli gazeteciler aynı zamanda CHP'nin milletvekiliydiler. Basın, siyasi konularda yapacağı değerlendirmeler hakkında hükümet yetkililerinden gerekli bilgileri aldıktan sonra yayın yapabiliyordu. Resmi görüşe aykırı haber yapan gazeteler, günler hatta haftalarca kapatılabiliyordu. Tek istisna olarak, hükümetin resmi yayın organı olarak gösterilen Ulus Gazetesi, 1939-1946 seneleri arasında bir kere bile yasaklanmayan tek gazete olmuştur.⁵⁵⁸ Bu şekilde Türk siyasi eliti, Filistin ve İsrail hakkındaki görüşlerini, denetim altındaki basın aracılığıyla halka aşılamaı amaçlamıştır.

Türkiye'de aydın kesiminde Arap devletleri konusunda olumsuz bir algı bulunmaktaydı. I. Dünya Savaşı sırasında Arapların, İngilizlerle işbirliği yaparak, Türklere karşı savaşması hafızalardan silinmemiştir. Bu nedenle I. Dünya Savaşı'ndaki politikaları nedeniyle, Araplarla savaşarak kurulan İsrail ile sıcak ilişkiler kurulması gerekmektedir. Ayrıca Batılılaşmayı bir amaç olarak gören Türkiye'de, Arap motiflerinden ülkenin arındırılması düşüncesine sahip olan aydınların, Arap devletlerine yönelik olumsuz bakış açısı, İsrail ile yakınlaşma ve tanıma konusunda etkili olmuştur.⁵⁵⁹

---

⁵⁵⁶NATO'nun kurulmasının ardından Türkiye'nin ilk aşamada kuruluşa dâhil edilmemesi ile ilgili Türk basınında görülen tepkiler ve politikacıların detaylı bir şekilde incelenmesi için bkz. Hüseyin Bağcı, "Türk Dış Politikasında 1950'li Yıllar", 3. Basım, ODTÜ, Ankara 2007, s. 12-17.

⁵⁵⁷Özgehan Şenyuva, Çiğdem Üstün, "NATO-Türkiye İlişkileri (Türkiye Kamuoyu ve Elit Ağırılığı)", İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., İstanbul 2013, s. 2.

⁵⁵⁸CorryGuttstadt, "Türkiye, Yahudiler ve Holokost, (çev. Atilla Dirim)", İletişim Yay., İstanbul 2012, s. 124.

⁵⁵⁹Baskın Oran, "Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular", Belgeler, Yorumlar,

Türkiye deki Yahudi Cemaati ve Mason Cemiyetlerinin Tanıma Sürecine Etkileri

Dünya Yahudi Kongresi 1 Mayıs 1947 yılında Türk Hahambaşılığını kongreye üye olması konusunda davet etmiştir. Türk Hahambaşılığı hükümete başvuruda bulunmuş, ancak bu başvuru reddedilmiştir. Türk Hükümeti'nin reddetmesinin nedeni, Filistin'de yaşanan çatışmalar sürecinde, bu başvuruyu kabul etmek Siyonizm Hareketi'ne yapılmış bir jest olarak görülebilir ve Arap devletleri tarafından tepki toplayabilirdi. Türkiye'de azınlıklara karşı oluşan olumsuz bakış açısı nedeniyle Yahudi Cemaatinin, Türkiye'nin, İsrail'i tanınmasında çok büyük bir rol oynadığı söylenemez. Ancak Türkiye'nin İsrail konusundaki görüşlerinin 1947 yılı itibarıyla değişmesiyle birlikte, Filistin'e Türkiye'den yapılacak göçler ve Türkiye üzerinden yapılacak transit geçişlerde organize ve etkili olmuşlardır. Ayrıca Türk Hükümeti yetkileri ABD'den alınacak yardımlar konusunda bu ülkede oldukça etkili olan Yahudi lobisinden yararlanmayı düşünmüşlerdir.⁵⁶⁰

Türkiye'nin İsrail Devletini Tanıma Sürecini Etkileyen Uluslararası Faktörler

- Batıya olan Bağımlılık

Türkiye, Soğuk Savaşın başlarında yaşamış olduğu SSCB tehdidi nedeniyle, güvenlik ihtiyaçlarını Batılı devletlerinin kurmuş oldukları güvenlik sistemleri ile karşılamak istemiştir. ABD ve İngiltere'nin başını çektiği bu organizasyonlarda yer alabilmek amacıyla bu devletlerin dış politika kararlarına benzer politikalar uygulanmak durumunda kalmıştır. Bu nedenle ABD'nin desteklediği İsrail'in tanınması hususunda alınan yardımlar hızlandırıcı bir etki yaratmıştır.

- Dünya Kamuoyunda Oluşturulmak İstenen Laik ve Modern Perspektif

Filistin Sorununda, Türkiye'nin hareket alanını kısıtlayan olgulardan birisi de nüfusun dini yapısıdır. Sorunun taraflarından biri olan Arap devletleri ile aynı dini paylaşan bir ülke olarak Türkiye, bu sorunun başlarında Arap ülkelerinin söylem ve taleplerini desteklemeyi tercih etmiştir. Türkiye, Arap iddialarını desteklerken bunu Arap devletleriyle olan dini yakınlığımız nedeniyle yapmamıştır. O dönemde SSCB'nin sistemine benzer bir yapıda olan İsrail devletinin, yeni bir komünist devlet olmasından çekinilmiştir. Ayrıca İsrail'in ayrı bir devlet olarak kurulması, Ortadoğu'da sürekli bir çatışma ortamını yaratacak bu durum ekonomik gelişmenin önünde engel olacaktı. Ancak Türkiye 1947 yılından sonra Batılı devletlerin desteğinin sağlanmasının

---

Cilt I, İletişim Yay., Ankara 2001, s. 640.

⁵⁶⁰Erhan Yazar, "Filistin Sorunu...", s. 211.

ardından İsrail'e olan yaklaşımında değişiklikler göstermiş tanıma konusunda olumlu işaretler vermiştir. Nitekim Türkiye Batı ülkelerine, İsrail'i tanıyarak olaylara sadece din bağıyla değil, rasyonel bakış açısı ile yaklaşabildiğini ve laik bir ülke olduğunu göstermek istemiştir.⁵⁶¹

- İsrail Parlamentosu ve Seçim Sonuçları

İsrail'in kurulduktan sonra SSCB'nin sistemine sahip bir devlet olma ihtimali, Türkiye'yi çok fazla tedirgin etmiştir. Yeni devletin SSCB kontrolünde olması, SSCB'nin bütün Ortadoğu'yu kontrol edebilme ihtimalini ortaya çıkarıyordu ki, bu durumda SSCB, Türkiye'ye yönelik isteklerini (Boğazlar, Kars ve Ardahan) daha büyük bir baskı ile hissettirebilirdi.

Filistin'e göçler devam ettikçe, Türkiye açısından dikkat çekici bir durum oluşmuştur. Yahudilerin kaldıkları yerlerde, SSCB'nde yaygın olan kolektif tarımcılık kelimelerinin kısaltılmasından oluşan Kolhoz Sistemine⁵⁶² benzer çiftlikler (moshav-kibbutz) kurulmuştur. Ayrıca SSCB uydusu olan Çekoslovakya yapımı silahlar, Yahudilerin ellerinde bulunmaktaydı. O günlerde Türkiye'nin duyduğu kaygı Türk basınına da yansımış, Ömer Rıza Doğrul (1893-1952) yazısında bu kaygıları ifade etmiştir.⁵⁶³

İsrail'in kuruluşundan dokuz ay sonra, 25 Ocak 1949 yılında yapılan seçimlerde İngiltere'deki işçi partisine benzer Mapai Partisi, 46 koltuk alarak seçimleri kazanmış, Komünizm yanlısı bir parti olan Mapam ise 19 koltuk ile ikinci olmuştur.⁵⁶⁴ Türkiye'nin, İsrail'de iktidara SSCB yanlısı bir partinin gelmesi konusundaki endişelerinin, yersiz olmadığı fakat aşırı olduğu görülmektedir. Nitekim İsrail'in seçim sonuçlarının ardından Komünizm yanlısı parti seçimleri kazanamayınca, Türkiye, İsrail ile daha yakın ilişkiler kurmuştur. Hatta Ortadoğu'da, Arap devletleri tarafından Türkiye'ye karşı yöneltilen yalnızlaşma ve çevrelenme politikasına, İsrail ile stratejik bir ortaklık kurularak karşı koyulmuştur.⁵⁶⁵

- Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Filistin Uzlaştırma Komisyonu Üyeliği

---

⁵⁶¹Stratejik Düşünce Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Koordinatörlüğü, "Türkiye-İsrail İlişkileri", s. 7. <http://www.sde.org.tr/> (15.06.2013)

⁵⁶²Kolhoz, devlete ait topraklarda üretim yapan kolektif çiftliklere verilen addır. Bu çiftlikler, belirlenmiş bir kotaya göre ürünlerini devlet kuruluşlarına satmakla yükümlüdür. Kolhozların elde ettiği kârın bir bölümü üyeleri arasında paylaştırılırdı, İsmail Özsoy, "Sovyet Sisteminin Çöküşünden Tarihi ve Evrensel Dersler", Türk Dünyası Sosyal Bilimler D. (Bilgi), Sayı: 39, 2006 (Güz), s. 188.

⁵⁶³Ömer Rıza Doğrul, "Orta Şarkın Göbeğinde Sovyet Volkanı", Cumhuriyet, 3 Ocak 1948, s. 3.

⁵⁶⁴Bürkan Serbest, "Tarihsel Kökenleriyle İsrail de Siyasal Partiler", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi D., Cilt: 60, Sayı: 2, 2005, s. 227-228

⁵⁶⁵Yusuf Ünal, "İsrail'in Kuruluşu ve Türk Basınına Yansımaları", Birinci Bölüm; Devlete Giden Yol, <http://www.aksitarih.com/israilin-kurulusu-ve-turk-basinina-yansimalari.html>, (03.12.2013)

Türkiye BMFUK'na seçilirken Arap yanlısı bir ülke olduğu düşünülmüş, ABD'nin İsrail'in yanında Fransa'nın ise tarafsız olacağı hesap edilmiştir.⁵⁶⁶ Bu oylama neticesinde Türkiye, Arap devletlerinin görüşlerini desteklemekten uzaklaşmış, daha tarafsız bir politika izlemiştir.⁵⁶⁷ Hatta Türkiye, BMFUK temsilcisi olarak Hüseyin Cahit Yalçın'ı atayarak, İsrail yanlısı bir politika izlemiştir. Hüseyin Cahit Yalçın, II. Dünya Savaşı sırasında Türkiye'de oluşan Almanya yanlısı havaya karşı çıkan, Almanya'yı ve Almanya'nın Yahudilere yaptıklarını eleştiren nadir gazetecilerden biri olmuştur.⁵⁶⁸ Hüseyin Cahit Yalçın'ın BMFUK'ndaki üyeliği Arap devletlerinin basınında büyük bir eleştiri almıştır. “*Yahudilere yardım ve Yahudi menfaatlerini tercih etmek bakımından Yahudi Murahhaslardan daha ileri gitmek*”⁵⁶⁹ iddiaları Türk basınına da yansımıştır.

İsrail'in tanınmasının ardından, Hüseyin Cahit Yalçın'ın Arap devletlerine övgülerde bulunduğu yazısı dikkat çekidir.⁵⁷⁰ Hüseyin Cahit Yalçın'ın tanıma kararı öncesinde Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye, İsrail'in tanınması gerektiğini önermesine rağmen,⁵⁷¹ tanıma kararının ardından bu şekilde bir yazıyı kaleme almış olması, Türkiye'nin BMFUK'ndaki temsilcisinin İsrail devleti konusundaki gerçek görüşlerini kamuoyundan gizlediğini göstermiştir.

Türkiye'nin İsrail Devletini Tanıma Sürecini Etkileyen Küresel ve Bölgesel Güçler

Amerika Birleşik Devletleri'nin Tanıma Sürecine Etkisi

Türkiye'nin, İsrail'i tanımaya en fazla etkisi bulunan ülke, muhakkak ki ABD'dir. ABD politikacıları kendi ülkesindeki Yahudi lobisinden oldukça etkilenmişler, seçim dönemlerinde yaşanabilecek oy kayıpları nedeniyle de çekinmişlerdir. Bu nedenle Yahudi lobisi, ABD başkanı ve politikacıları açısından her zaman dikkate alınması gereken bir gücü ifade etmiştir.

Türkiye güvenlik kaygıları nedeniyle ABD yardımına ihtiyaç duymuştur. Fakat bu ihtiyaç tek taraflı olmamıştır. ABD, Türkiye'ye Truman Doktrini kapsamında askeri, Marshall Planı kapsamında Ekonomik yardım sağlamıştır.

---

⁵⁶⁶FRUS, “The Near East, South Asia and Africa”, Memorandum, Department of State Washington, Vol.: V, P.: II., 1948, p.1663, <http://digicoll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=browse&scope=FRUS.FRUS1>, (25.09.2013)

⁵⁶⁷George G. Gruen, “Dynamic Progress in Turkish-Israeli Relations,” *Israel Affairs*, Cilt: I, Sayı: 4, 1995, s. 44., Ömer Kürkçüoğlu, *Türkiye'nin Arap Ortadoğu'suna Karşı Politikası (1945-1970)*, Barış Platin Basın Yayın, Ankara 2011, s. 30.

⁵⁶⁸Corry Guttstadt, “Türkiye, Yahudiler...”, s. 133.

⁵⁶⁹Ömer Rıza Doğrul, “Lozan Uzlaştırma Komisyonunun Faaliyetleri Dolayısıyla”, Cumhuriyet, 15 Haziran 1949.

⁵⁷⁰Hüseyin Cahit Yalçın, “Arap Memleketlerinde Türkiye”, *Ulus*, 5 Nisan 1949.

⁵⁷¹Mesut Özcan, “Filistin-İsrail Barış Süreci ve Türkiye”, *Filistin Çıkılmazdan Çözüme*, ed. Ahmet Davutoğlu, Küre Yay., İstanbul 2003, s. 67.

Bunun tek nedeni Türkiye'nin, SSCB'nden gördüğü baskı değildir. ABD'nin konu hakkında bazı endişeleri bulunmaktaydı. Bunlar;⁵⁷²

1. ABD, Boğazlar konusunda SSCB taleplerinin kabul edilmesi durumunda, Türkiye'nin savunmasının çok zayıflayacağını biliyordu. Bu sayede yayılcı SSCB politikası, Türkiye üzerinde, doğal olarak Avrupa çapında bir genişleme hareketi başlatabilirdi.
2. İran'da bulunan SSCB askerleri anlaşma gereği geri çekilecekti. Ancak SSCB, askerlerini çekmek yerine takviye etmişlerdir. Bu durum İran'ın tamamen SSCB kontrolüne girmesi sağlayacak, Türkiye, Ortadoğu ve Avrupa'nın savunulması çok zorlaşacaktı.
3. Eğer SSCB, İran'da kalıcı olursa İran'da bulunan doğal kaynakları ele geçirecek ve dünyadaki ham madde kaynakları üzerinde büyük bir etkiye sahip olacaktı. Avrupa için hayati önemi olan bu doğal kaynaklar, SSCB'nin eline geçebilirdi.
- 4.

ABD'de kuvvet komutanları tarafından hazırlanan bir raporda, Türkiye ve Ortadoğu savunmasıyla ilgili çok ilgi çekici cümleler yer almıştır; “SSCB barış döneminde Türkiye'yi ele geçirmeyi başarırrsa, Ortadoğu'yu savaşarak savunma yeteneğimiz tamamen ortadan kalkar”⁵⁷³ ABD'nin endişelerinden ve raporlardan anlaşılıyor ki Türkiye'nin güvenlik kaygıları ile ABD'nin, Ortadoğu ve Avrupa'ya yönelik kaygıları ortak noktalara sahiptir.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin Tanıma Sürecine Etkisi

Türkiye'nin, İsrail'i tanımasına etki eden bir başka büyük faktör SSCB olmuştur. Türkiye, II. Dünya Savaşı sonrasında, SSCB tarafından yöneltilen tehditleri yaşamamış olsaydı, o dönemde daha fazla hareket alanına sahip olabileceği bir Ortadoğu politikası izleyebilirdi. II. Dünya Savaşı'na katılmamış olmasına rağmen, SSCB tehdidi karşısında büyük bir orduyu bünyesinde barındıran Türkiye, SSCB'ne karşı yardım almaması durumunda dahi karşı koyacağını göstermiştir. Ancak bu ordunun giderleri Türkiye'nin ekonomisine büyük bir zarar vermiştir.⁵⁷⁴ SSCB'nin baskısı nedeniyle, mecburi olarak yüksek sayıda askeri orduda bulundurmanın ekonomiye verdiği

⁵⁷²Haluk Ülman, “Türk-Amerikan Diplomatik Münasebetleri (1939-1947)”, Sevinç Matbaası, Ankara 1961, s. 71-72.

⁵⁷³FRUS, “TheNear East andAfrica”, Memorandum, Department of State Washington, Vol.: VII, 1948, p. 858, <http://digicoll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=browse&scope=FRUS.FRUS1,19.11.2013>.

⁵⁷⁴Fahir Armaoğlu, “Sovyet-Amerikan Münasebetlerinin Üç Yılı 1945-1948”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi D., Cilt: 5, Sayı: 1, 1950, s. 212.

zararları, Başbakan Adnan Menderes NATO'ya üyelik konusunda yapılan bir toplantıda ABD, İngiliz ve Fransız temsilcilerine belirtmiştir.⁵⁷⁵

Türkiye'nin bu dönemdeki siyasetinin, eğer Türkiye'nin güvenliği tamamiyle sağlanamadığı takdirde, komünizm tehlikesinin sadece Türkiye ile sınırlı kalmayacağını, Avrupa'ya da sirayet edeceği şeklindeki düşüncesini, ABD'ye kabul ettirmek şeklinde olduğu görülmektedir. Bu değerlendirmeye bakılarak Türk Hükümeti, yeni kurulmuş İsrail devletinin, SSCB yanlısı olmasının düşük bir ihtimal olduğunun farkındaydı. Buna rağmen Türk Hükümeti'nin, bu durumu kendi kamuoyuna ve Batılı devletlere naklederken, büyük bir ihtimal olarak gösterdiğini ve komünizm tehlikesinin çok etkin olduğunu belirttiği görülmüştür. SSCB, Türkiye'nin güvenlik kaygılarını yükseltmiş, İsrail'i tanıma hususunda Batı ile olan müttefikliğin getirdiği sorumluluklar nedeniyle tanımayı hızlandırıcı bir etki yaratmıştır.

İngiltere'nin Tanıma Sürecine Etkisi

İngiltere, Osmanlı İmparatorluğunun gerileme döneminden itibaren ve Türkiye'nin kuruluşundan sonra uyguladığı denge politikasının en önemli aktörü olmuştur. Filistin Sorununda da Türkiye konuyu İngiltere'nin kendi iç meselesi olarak yorumlamıştır. Türkiye'nin İsrail'i tanımasından önce Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak, İngiltere Dışişleri Bakanı ile görüşmek için Londra'ya gitmiştir. Londra görüşmesinin ardından, İsrail hakkında sorulan sorulara Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak'ın verdiği cevaplar⁵⁷⁶, tanıma kararının yasal sürecin sonuna bırakıldığı yönündedir. Bu yanıtlar toplantılarda Filistin Sorununun görüşüldüğünü ve bir karara varıldığını göstermiştir. İngiltere ve Türkiye'nin, İsrail'i fiili ve hukuki olarak tanıma kararlarının tarihlerine bakılacak olursa, çok yakın tarihlere sahip oldukları görülmektedir. Tanıma kararlarından önce İngiltere ile yapılan görüşmeler göz önünde bulundurulduğunda, İngiltere'nin, Türkiye'nin dış politikası üzerindeki etkisi görülmektedir.

Arap Devletlerinin Filistin Sorununa Yaklaşımı

Arap devletleri Türkiye'yi İsrail'in tanınmaması konusunda etkileyememişlerdir. Bunun nedenlerine bakılacak olursa; ilk olarak Arap devletleri Soğuk Savaşın başlarında Türkiye'nin güvenlik ihtiyaçlarını karşılayacak güce sahip değildiler. Bir diğer neden ise, Arap devletlerinin kendi arasındaki anlaşmazlıklardır. Hepsi Filistin'de bir Yahudi devleti kurulmasını

⁵⁷⁵BCA, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, 30.1.0.60.373.8.

⁵⁷⁶Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak'ın JewishChronicle Muhabirine Verdiği Mülakat, Ayın Tarihi, 16 Şubat 1949, <http://www.byegm.gov.tr/ayin-tarihi.aspx> (26.05.2013); Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak'ın France Presse Muhabirine Verdiği Mülakat, Ayın Tarihi, 17 Şubat 1949, <http://www.byegm.gov.tr/ayin-tarihi.aspx> (02.06.2013)

engellemek için çaba sarf etmiş, hatta savaşmışlardır. Fakat Filistin’de Kudüs Müftüsü Hacı Emin El-Hüseyni gibi bir liderin önderliğinde, Filistinlilerin kendi devletlerini kurmalarını istememişlerdir. Hatta etkili bir lider olan Kudüs müftüsünün önderliğinde kurulacak bir Filistin devletinin, tehlikeli olabileceğini bile düşünmüşlerdir.⁵⁷⁷ Ayrıca Arap-İsrail Savaşında Arap devletlerinin aldığı yenilgiler ve gizliden gizliye İsraili idarecilerle görüşen Arap devletlerinin idarecilerinin bulunması Türkiye’nin tanıma kararını vermesi yönünde etkide bulunmuştur.

İran’ın İsrail’i Tanıması

İran ile İsrail, bölgede müttefik olmalarını sağlayacak benzer sorunlara sahip olmuştur. En önemli ortak problemleri, kendilerine karşı saldırgan bir tutum izleyen Arap devletleri olmuştur. İsrail yeni kurulmuş bir devlet olarak insan gücüne ihtiyaç duymuştur. Bu nedenle SSCB’nden gelecek göçlerin büyük önemi bulunmaktaydı. İsrail, ABD ile müttefik olmasına rağmen Yahudi göçü nedeniyle SSCB’yle de düzeyli bir ilişkiye sahip olmak zorunda kalmıştır. Bu göçlerde İran’ın, İsrail’e büyük bir desteği olmuştur. Irak’tan kaçan Yahudilerin güvenli bir şekilde İsrail’e göçü İran’ın desteğiyle sağlanmıştır.⁵⁷⁸ İran’ı, İsrail’i tanıması konusunda etkileyen en büyük etken SSCB destekli Arap yayılcılığı olmuşken, Türkiye’yi ise direkt olarak SSCB yayılcılığı etkilemiştir.

İran, Türkiye’nin Arap devletlerine İsrail ile sadece kendi ülkesinin ilişki kurmadığını, diğer bir Müslüman topluma sahip ülkenin de ilişkiler geliştirdiğini göstermesi açısından önemli olmuştur. İran’da Türkiye gibi SSCB baskısına maruz kalmış hatta işgal edilmiştir. Ayrıca İran, Arap devletleri tarafından kuşatılmış ve bölgede Türkiye gibi yalnızlık yaşamıştır. İran ve Türkiye yaşadıkları bu sıkıntıları İsrail ve Yahudi lobisi aracılığıyla ABD’nin desteğini alarak aşmışlardır.

Sonuç

İsrail devleti, çalışmada incelediği üzere, küresel güçlerin yardımlarıyla kurulmuş bir devlettir. Devletin kuruluşu aşamasında olması gereken ve uluslararası hukukta da belirtilen uygulamaların hepsinin, İsrail’in kurulması aşamasında gerçekleştirilemediği görülmektedir. Oysaki bir devletin kurulmasında, o devletin bu uygulamalarda ifade edilen öğelerden hepsine sahip olması gerekmektedir. Siyonist liderler bunun bilincinde olarak, devletin kuruluş aşamasında kurucu unsurları bir araya getirdiklerini özellikle

---

⁵⁷⁷Tuncer Topur, “Dipsiz Kuyu Ortadoğu ve Türkiye”, IQ Kültür Sanat Yay., İstanbul 2004, s. 201.

⁵⁷⁸GawdatBahgat, “TheIslamicRepublicTheJewishState”, IsraelAffairs, Cilt: 11, Sayı: 3, 2005, s. 518.

vurgulamışlardır. Devletin temel öğelerinden olan beşeri unsur, İsrail açısından incelendiğinde, Filistin’de bulunan Yahudi halkın uyrukluğ ilişkisi taşıması gerekmektedir. Ancak bu Yahudi topluluğu, Avrupa’nın çeşitli ülkelerinden Filistin’e göç ederek bir amaç uğrunda birleşmişlerdir. Diğer bir ölçüt olan toprak parçası ise daha tartışmalı bir boyutu ifade etmektedir. BM’in Taksim Planı öncesinde, Filistin’de toprak satın alma ve İngiltere’nin yardımları ile yapılan göçler aracılığıyla, Filistin topraklarının küçük bir kısmına sahip olan Yahudiler, BM’in Taksim Kararının ardından Filistin topraklarının yarısına sahip olmuşlardır. İsrail’in sahip olduğu bu topraklar, dünyanın tüm ülkeleri tarafından kabul edilmiş değildir. ABD ve SSCB’nin desteğini alan İsrail’i, bu iki süper güç aracılığıyla Batı ve Doğu bloğu üyesi çok sayıda ülke zorunlu olarak desteklemişlerdir.

İsrail, siyasi otorite unsuru açısından da kuruluşunda eksiklik olan bir ülkedir. David Ben Gurion tarafından, İsrail’in kuruluşunun ilan edilmesinden yaklaşık dokuz ay sonra, seçimler yapılmış ve ülke yönetimi meşru bir siyasi iktidarın eline geçmiştir. Bu tarihten sonra Türkiye’de dâhil olmak üzere çok sayıda ülke, İsrail’in varlığını kabul etmiştir. Ancak seçimler olmadan çok önce, İsrail’in kurulmasının hemen ardından ABD ve SSCB, İsrail’i fiili olarak tanıyıp, bu ülkeye olan desteğini göstermişlerdir. İsrail’in diğer devletler tarafından tanınması, İsrail’in devlet özelliklerini taşıyıp taşımadığını göstermez. Ancak bu tanımlar aracılığıyla uluslararası arenada daha meşru bir konuma sahip olmuşlardır. Devletlerin tanınması, uluslararası hukuktaki uygulamalar temel alınarak objektif bir şekilde yapılması gerekirken, devletler bunu sübjektif bir uygulama haline getirmiştir. Nitekim tanıma işlemi objektif yapılmış olsaydı, Türkiye’de dâhil olmak üzere çok sayıda ülke İsrail’i tanımamış olacaktı. Türkiye açısından o anki şartlar göz önünde bulundurulduğunda, İsrail’in, devlet olma özelliklerini kısmen de olsa sağlamasının ardından, bu ülkenin tanınması gerçekçi bir yaklaşım olarak görünmektedir.

Türkler ve Yahudiler geçmişte dostluk ve işbirliği içinde yaşamışlardır. Çalışmada betimlendiği gibi, Yahudilerin en zor zamanları yaşadığı XV. yy.’ın sonlarında, Osmanlı İmparatorluğu yardım elini uzatmıştır. Sultan II. Beyazıt, bu yardımı yaparken elbette insani duygularla yapmıştır. Ancak Yahudilerin arasında çok sayıda kendini geliştirmiş eleman olması da Osmanlı Sultanının bu kararı vermesinde etkili olmuştur. Ancak II. Beyazıt’ın göçleri kabul etmesinde ki asıl neden, birçoğu tüccar olan Yahudileri ülkenin çeşitli yerlerine yerleştirerek, XV yy.’ın son çeyreğinde başlayan keşifler ile etkinliğini yitiren İpek Yolu ticaretini canlandırmak olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra Yahudiler, 1924 Lozan Antlaşmasıyla birlikte azınlık statüsü kazanmışlardır. Türkiye’nin ilk yılları Yahudiler açısından çok iyi geçmemiştir. Bunun oluşmasında dönemin şartları da oldukça etkili olmuştur. 1930’ların başında Almanya, Avrupa’da üstün bir güç olarak belirince, Türkiye bu gücü

göz ardı edememiştir. Almanya'nın revizyonist ve faşist politikasına, Akdeniz'de emelleri bulunan İtalya'da katıldığında, milli bütünlüğü korumayı amaçlayan Türkiye için durum daha da zorlaşmıştır. Türkiye, yalnızlık yaşadığı o dönemde, Almanya'nın politikalarına ve baskılarına karşı koyacak güce sahip olamamıştır. Bu nedenle Almanya'da yaşanan antisemitizm ile kıyaslanamayacak kadar küçük çaplı olaylar, Türkiye'de yaşanmıştır. Almanya'nın, Stalingrad muharebesine kadar olan süreçte büyük bir üstünlüğü olmuş, bu durum Türkiye'ye yansımış ve Yahudiler üzerinde baskı oluşmuştur.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra, uluslararası alanda süper güç olarak beliren SSCB, bu gücünü eskiden beri üzerinde istekleri bulunduğu Türk Boğazları ve Kars-Ardahan üzerinde hissettirdiğinde, Türkiye'de büyük bir endişe ve korkuya neden olmuştur. Türkiye denge unsuru olarak diğer bir süper güç olan ABD'yi görmüştür. İsrail'in tanınması konusunda devletin sınırlarının bütünlüğü ve güvenlik kaygıları çok etkili olmuştur. Etkili olan bir başka husus ise; Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra Batıya dönük olan politikalarıdır. Türkiye, sorunlara rasyonel bir bakış açısıyla yaklaşmış, güvenliğini Batıda görmüş ve bu nedenlerle Batı kampı içinde yer alma adına, Mustafa Kemal Atatürk'ün ifade ettiği Batılılaşmanın dışına çıkarak, Batıya bağımlı bir görüntü çizmiştir. Modern ve laik bir imaj oluşturmaya çalışan Türkiye'nin, olaylara tarafsız ve rasyonel olarak bakması halinde; İsrail'in kuruluşuna karşı çıkması, tanınması konusunda ise olumsuz bir politika izlemesi gerekirdi. Ancak günün koşulları gereği Türkiye, konuya faydacı ve gerçekçi olarak yaklaşmıştır.

Türkiye'nin, İsrail'i tanınması konusunda, Türk siyasetçileri, askerleri ve aydınları, İsrail'in tanınmasını, reel politik gerekçeler ve kendi düşünceleri doğrultusunda ağırlıklı olarak istemişlerdir. Ancak bu isteklerini Türk halkının dini yapısı, oy kaybetme ve tepki görme çekincesi nedeniyle net bir şekilde ifade edememişlerdir. Bu düşüncelerini açık bir şekilde ifade etmek yerine, Soğuk Savaş'ın başlarında, Türkiye'nin yaşadığı güvenlik kaygıları sorunun arkasına saklamışlardır. Konu hakkındaki düşüncelerini denetim altında tutulan basın aracılığıyla halka benimseterek, İsrail'in tanınması konusundaki görüşlerini Türk kamuoyuna kabul ettirmiş ve meşrulaştırmışlardır.

Kaynakça

Akipek, "Ömer İlhan, Devletler Hukuku", Cilt: II, İstiklal Matbaası, Ankara 1964.

Aktoprak, Elçin, "Bir 'Kurucu Öteki' Olarak: Türkiye'de Gayrimüslimler", AÜSBF İnsan Hakları Çalışma Metinleri; XVI, Ankara 2010.

Armaoğlu, Fahir, "Sovyet-Amerikan Münasebetlerinin Üç Yılı 1945-1948", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 1, 1950, 186-236.

Armaoğlu, Fahir, "20. Yüzyıl Siyasi Tarihi", 2. Basım, İş Bankası Kültür Yay., Ankara 1984.

Armaoğlu, Fahir, "Filistin Meselesi ve Arap İsrail Savaşları (1948-1988)", İş Bankası Kültür Yay., Ankara 1991.

- Bağcı, Hüseyin, “Türk Dış Politikasında 1950’li Yıllar”, 3. Basım, ODTÜ, Ankara 2007.
- Bahgat, Gawdat, “TheIslamicRepublicTheJewishState”, *IsraelAffairs*, Cilt: 11, Sayı: 3, 2005, 517-534.
- Balci, Ali, “İsrail Sorunu: Ortadoğu’nun Gordion Düğümü”, *Dünya Çatışmaları*, ed. Burhanettin Duran, Kemal İnat, Cilt I, 3. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2010, 99-165.
- Bayramoğlu, Ertuğrul, “Yahudilik ve Siyonizm Tarihi”, Pınar Yay., İstanbul 2006.
- Benson, Michael T., “Harry S. Truman andtheFounding of Israel, Praeger”, Westport CT 1997.
- Bozkurt, Gülnihal, “Osmanlı Yahudi İlişkilerine Genel Bir Bakış”, *Belleten*, Cilt: LVII, Sayı: 219, 1993, 539-563.
- Bulut, Sedef, “Sovyet Tehdidine Karşı Güvenlik Arayışları; 1. ve 2. Menderes Hükümetlerinin (1950-1954) NATO üyeliği ve Balkan Politikası”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu D.*, Sayı: 41, 2008, 35- 61.
- Galanti, Avram, “Türkler ve Yahudiler”, 3. Basım, Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş., İstanbul 1995.
- Gözler, Kemal, “Devletin Genel Teorisi”, Ekin Kitabevi Yay., Bursa 2007.
- Greilsammer, İlan, “Siyonizm”, Dost Kitabevi, Ankara 2007.
- Gruen, George G., “DynamicProgressinTurkish-IsraeliRelations,” *IsraelAffairs*, Cilt: I, Sayı: 4, 1995, 40-70.
- Guttstadt, Corry, Türkiye, “Yahudiler ve Holokost”, (çev. Atilla Dirim), İletişim Yay., İstanbul 2012.
- Güzel, Mehmet Şükrü, “İsrail Devleti’nin Kuruluşuna Giden Yolda Filistin 1914-1947”, *USGAM Raporu No:6, Ortadoğu Çalışmaları No; 1, Kasım 2012, 2-24.*
- Hacker, Joseph R., “OttomanPolicyTowardtheJewsandJewishAttitudesTowardthe OttomansDuringthe Fifteenth Century”, *ChristiansandJews in theOttoman Empire*, ed. Benjamin Brauded; Bernard Lewis, Cilt: I, Holmes&MeierPublishers, Newyork 1982, içinde, 117-126.
- Kapani, Munci, “Politika Bilimine Giriş”, Bilgi Yay., İstanbul 1996.
- Kutluca, Yaşar, “Siyonizm ve Türkiye”, Bilge Karınca Yay., İstanbul 2010.
- Kürkçüoğlu, Ömer, “Türkiye’nin Arap Ortadoğu’suna Karşı Politikası (1945-1970)”, Barış Kitap, Ankara 2011.
- Memiş, Ekrem, “İsrail Nereye Koşuyor”, Ekin Kitabevi, Ankara 2006.
- Meray, Seha L., “Devletler Hukukuna Giriş”, Ajans-Türk Matbaası, Ankara 1959.
- Oran, Baskın, “Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar”, Cilt: I, İletişim Yay., Ankara 2001.
- Ottolenghi, Michael, “Harry Truman’s Recognition Of Israel”, *The Historical Journal*, Part: 47/4, 2004.
- Öner, Ali, “Dünden Bugüne Filistin”, Ekin Yay., İstanbul 2006.
- Özcan, Gencer, “Türkiye-İsrail İlişkilerinde Dönüşüm: Güvenliğin Ötesi”, *Dış Politika Analiz Serisi:1, TESEV, İstanbul 2005.*
- Özcan, Mesut, “Filistin-İsrail Barış Süreci ve Türkiye”, *Filistin Çıkmazdan Çözüme*, ed. Ahmet Davutoğlu, Küre Yay., İstanbul 2003.
- Özmen, Süleyman, “İsrail ve Etnik Dini Çatışmalar”, *IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2006.*
- Recep Öztürk, “Batı Faktörünün Etkisinde Türkiye İsrail İlişkilerinin Politikası”, 1. Basım, Odak Yay., Ankara 2004.
- Pappe, İlan, “Modern Filistin Tarihi: Tek Ülke İki Halk”, (Çev. Nuri Plümer), 1. Basım, Phoenix Yay., Ankara 2007.
- Pazarıcı, Hüseyin, “Uluslararası Hukuk Dersleri”, 9. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara 2013.
- Sander, Oral, “Siyasi Tarih (1918-1994)”, 19. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara 2010.

- Serbest, Bürkan, “Tarihsel Kökenleriyle İsrail de Siyasal Partiler”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi D., Cilt: 60, Sayı, 2, 2005, 219-254
- Sharon, MosheSevilla, “Türkiye Yahudileri”, İletişim Yay., İstanbul 1992.
- Shaw, Stanford J., “Christian Anti Semitism in theOttomanEmpire”, Belleten, Cilt: LIV, Sayı: 211, Ankara, 1991, 1073-1149.
- Şenyuva, Özgehan; Üstün, Çiğdem, “NATO-Türkiye İlişkileri (Türkiye Kamuoyu ve Elit Ağırılığı)”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., İstanbul 2013.
- Topur, Tuncer, “Dipsiz Kuyu Ortadoğu ve Türkiye”, IQ Kültür Sanat Yay., İstanbul 2004.
- Tuncoku, Ahmet Mete, “İsrail’in Kuruluşuna Varan Gelişmeler İçinde Çanakkale Savaşlarının Önemi”, Belleten, Cilt: LV, Sayı: 212, 1991, 101-108.
- Ülman, Haluk, “Türk-Amerikan Diplomatik Münasebetleri (1939-1947)”, Sevinç Matbaası, Ankara 1961.
- Yarar, Erhan, “Filistin Sorunu Temelinde Türk Dış Politikası ve İsrail Devletini Tanıma Süreci”, Siyasal Kitabevi, Ankara 2006.
- Yılmaz, Türel, “Türkiye-İsrail Yakınlaşması”, İmaj Yay., Ankara 2001.

Gazeteler

Cumhuriyet

Ulus

Resmi Yayınlar

Ayin Tarihi

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivleri

FRUS

Web Siteleri

<http://www.aksitarh.com/israilin-kurulusu-ve-turk-basinina-yansimalari.html>

<http://www.byegm.gov.tr/ayin-tarihi.aspx>

<http://www.byegm.gov.tr/ayin-tarihi.aspx>

<http://www.byegm.gov.tr/ayin-tarihi.aspx>

<http://digioll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=browse&scope=FRUS.FRUS1>

<http://digioll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=browse&scope=FRUS.FRUS1>

<http://digioll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=browse&scope=FRUS.FRUS1>

<http://www.sde.org.tr/>